

L'sáná tová – Jó ismétlést!

A zsidó hagyomány a teremtés napját a héber naptár – tiszinek nevezett – hetedik hónapja első napjára teszi, s „ros hasána” (az év feje) néven, újévként ünnepli. A világ teremtése óta eltelt éveket a zsidó bölcsek az összes, korukban létező feljegyzés tanulmányozásával, a Biblia által számon tartott életkorok áttekintésével számolták ki. (A Teremtés könyvének első fejezeteiben említett élet éveket a ma használatos esztendővel egyenlő hosszúságúnak vették, s a teremtés hét napját is a mai napokkal egyformának tekintették.) A világ teremtésének időpontja így az időszámításunk előtti 3761. év tiszri hónapjának első napja lett. A világ születésnapját egészen pontosan este az említett nap 11. órája 11. percének 20. másodpercére tették. Az ősi zsidó újesztendőt is mindig ekkor tartották. (Tiszri elseje – mivel a zsidók máig a héber luniszoláris: azaz holdhoz és naphoz igazított naptárt használják – szeptember 6. és október 5. közötti változó időpontra eshet: ez a nap 2007-ben szeptember 13.)

Később, mivel az egyiptomi szolgaságból való szabadulás tavasszal (nisan hónapjában) történt, az ókori Izraelben az első tavaszi újhold megérkezte vette át az évkezdés szerepét. Amikor azonban az izraeli királyság megszűnt, látván, hogy a hódító rómaiak is az első tavaszi napon ünneplik az újévet, visszatértek az őszi időponthoz.

A zsidó újév nemcsak abban különös, hogy a mi 2007. évünkkel szemben, a szeptemberben kezdődő az 5768. esztendő, hanem abban is, hogy a hetedik hónap számítja az elejét.

Raj Tamás egy ismeretterjesztő írásában ezt a következőkkel magyarázta: ...mivel a Szentírás niszánról szó szerint csupán azt írja elő: „ez legyen számotokra a hónapok elseje”, ezért a héber hónapokat mindmáig úgy sorolják föl, hogy mindig az első tavaszi hónappal kezdik: *niszán, ijár, sziván, tamuz, áv, elul, tiszri, hesván, kislév, tévét, svát és ádar*.

A nappal kapcsolatos bibliai előírás a sófár megfújása. Ez eredetileg kosszarv, amely az Ábrahám által feláldozni kívánt fia helyett kapott kosra emlékeztet. A zsinagógában a sófár megfújása előtt áldást mondanak: a hívőknek legalább száz hangot kell meghallgatniuk. (A hagyomány szerint a sófár hangja hallatszott a sínai kinyilatkoztatás alkalmával, s ez a hang jelzi a Messiás eljövételét is.)

A ros hasána utáni tíz nap a hívő zsidók számára folyamatos bűnbánattal és imádkozással telik el. Annak végén következik ugyanis a Jóm Kipúr, amit

megbocsátás, de az *Engesztelés* napjaként is szokás emlegetni. Hitük szerint Isten ezen a napon jegyzi be az élet könyvébe mindazok a nevét, akik az új évet is végigélhetik.

A következőkben azokból a zsidó újévi szokásokból kívánunk egy csokorra valót bemutatni, amelyekre az interneten szörfözve akadtunk.

Ros hasána napjaiban fehér halotti köntöst (kitli) öltötenek fel a nős férfiak és abban imádkoznak. A fehér szín a tisztaság jelképe: „*Ha vétkeitek bíborvörösek is volnának, e napon hófehérré válnak*”. Más nézet szerint ekkor az emberek hasonlatosak lesznek az angyalokhoz, kik ugyanúgy fehér ruhát öltöttek.

A hívők este a zsinagógában ünneplik az újévet, majd otthon mindenkit gazdag vacsora vár, amelyen a hagyományoknak megfelelően főleg édes dolgokat illik fogyasztani, hogy édes és kellemes legyen a következő esztendő.

Az ünnepi vacsorához kapcsolódó legismertebb szokás, amikor egy darab almát mézbe mártanak. „*Az Örökkévaló akaratából jó és édes évre virradjunk!*” – mondják. Az ünnepi kalácsot (a barcheszt) újév napján kerekre sütik – nem hosszúkára, mint máskor –, hogy az esztendő is kerek és kellemes legyen a számukra.

Elterjedt szokás ilyenkor gránátalmát fogyasztani, melynek igen sok (a hagyomány szerint 613 db) magja van, pont annyi, ahány vallási előírást (Tóra-i parancsot) a hétköznapi és ünnepi során egy zsidó férfinak be kell tartani.

A zsidó újévi asztalon a gránátalma mellett datolya, tök, csicsereborsó és poréahagyma is található, mivel ezeket a termékeny és gyorsan fejlődő növényeket a kabbala a szerencse jelképeinek tekinti. A zsidó újév napjaiban sok halétel szerepel. A népszokás szerint ki kell dobni a hal farkát, a fejét viszont fel kell tálni, hogy az év az új kezdetekről és ne a dolgok végéről szóljon. Ilyenkor a szárnyast is a fejével együtt tálnak fel, hogy a család tagjai jelesekké, „főkké” váljanak.

Vannak, akik sárgarépat is esznek, mert ennek jiddis neve, valamint a német sokasodik (me/ö/hren) ige mássalhangzói megegyeznek. Raj Tamás szerint ugyanakkor a magyarországi zsidóknak azért sárgarépa főzelék az újévi ebédjük ősidők óta, mert amellet, hogy édes étel, a répát héberül ugyanazokkal a betűkkel írják, mint az isteni ítéletet.

Néhol szokásban van, hogy a vacsora előtt a gyermekek egy levélben leírják az előző évben elkövetett csínyeket, helytelen cselekedeteiket és megígérik, hogy az új esztendőben nem fordul elő ilyesmi, és azt az apa tányérja mellé teszik. Az apa ezeket elolvastván természetesen megbocsát az ifjú „vétkeseknek”.

Izraelben az újév kétnapos ünnep, amikor a réggen látott családtagok összejönnek, meglátogatják egymást. A zsidó családokban ilyenkor zajlik a keresztény gyökerű országokban karácsonykor szokásos nagy ajándékozás is.

A zsidó államban törvény írja elő, hogy újévre minden munkáltató ajándékot köteles az alkalmazottainak adni. A munkahelyi tanácsok általában egy jegyzéket állítanak össze a választható ajándékokból. (Például könyveket, étkészletet, tálakat, lemezeket, rádiót, vagy más kis elektromos készülékeket tartalmaz a lajstrom, amiből ki-ki a maga ízlésének és szükségletének leginkább megfelelő választhatja.)

Közép-Európa szerte a zsidóság még egy különleges szokást is gyakorol: a kenyérmorzsákat össze-

gyűjtik és újév délutánján egy folyóba szórják. Ezzel jelképesen a vízbe vetik bűneiket, ezáltal tisztán kezdhetik meg az új esztendőt.

Az újév kezdetétől az Engesztelés napjáig hátralevő idő alatt nagy – szinte emberfeletti – feladat vár minden zsidóra. Számba kell vennie mindazokat, akiket az elmúlt esztendőben haragra gerjesztett, s meg kell békítenie. Csak, ha minden haragkeltő tettet felismerte s jóvátette, akkor van esélye, hogy a jók közé írják, amikor megpecsételik a sorsát. (Természetesen ő sem őrizhet haragot magában, mindazokkal szemben köteles megenyhülni, akik bocsánatáért folyamodnak.)

Ősi idők óta a ros hasána estéjén kilépve a zsinagógából így köszöntik egymást a zsidók: *Lesaná tová tikatévu!* (Jó esztendőre legyetek beírva!), ami már a Jóm Kipúr sorsdöntő napját vetíti előre. Az újévi vendégségből távozók viszont így köszönnek el egymástól: *L'saná tová*, szó szerint: „jó ismétlést!”.

Mi is ezt kívánjuk!

háas

